

Beleidsnota Cultuureducatie en Amateurkunst

2014

gemeente Dordrecht

Nadere uitwerking cultuurnota 2011-2014 *'De kracht van het lokale 2.0'*

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Visie op cultuureducatie en amateurkunst	3
a. De betekenis van cultuureducatie	3
b. Landelijke ontwikkelingen	4
c. Lokale overwegingen	5
d. Beleidsprioriteiten en –doelstellingen	6
Lokale uitvoering	9
a. ToBe als spin in het web	9
b. Culturele instellingen	10
c. Amateurkunst	11
d. Scholen	12
Regionale context	13
Bijlage: financiële paragraaf	14

1. INLEIDING

Een rijk en gevarieerd cultuuraanbod is onmisbaar voor de stad. Een optimaal aanbod van culturele voorzieningen werkt als magneet voor mensen en bedrijven. Kunst en cultuur maken de stad aantrekkelijker. Dordrecht heeft de afgelopen jaren substantieel geïnvesteerd in lokale culturele voorzieningen met een bovenlokale uitstraling. In de periode 2013-2014 openen onder meer het Energiehuis, het Nationaal Onderwijsmuseum het Hof en de verbouwde schouwburg Kunstmin.

Voor de kennismaking met kunst en cultuur spelen cultuureducatie en amateurkunst een belangrijke rol. Daarnaast dienen ze een maatschappelijk doel als het gaat om ontmoeting en sociale cohesie. In de beleidstermen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) is cultuureducatie de verzamelnaam voor kunsteducatie, erfgoededucatie en media-educatie. Hierbij gaat het zowel om het verwerven van kennis, als om het ontwikkelen van een creatieve, onderzoekende houding. Cultuur- en erfgoededucatie dragen bij aan een gedeeld historisch besef en een gemeenschappelijke identiteit. In toenemende mate wordt belang gehecht aan de betekenis van cultuureducatie voor de (persoonlijke) ontwikkeling van creatief en innovatief vermogen, vaardigheden die volgens veel ondernemers, beleidsmakers en onderzoekers onmisbaar zijn voor de verdere groei van onze kennissamenleving.¹

Nauw verbonden met cultuureducatie is het begrip amateurkunst. Hieronder wordt verstaan kunstbeoefening in de vrije tijd, al dan niet in georganiseerd verband.

In de cultuurnota 2011-2014 '*De kracht van het lokale 2.0*' heeft de gemeente haar cultuurvisie gepresenteerd. Onderhavige beleidsnota cultuureducatie en amateurkunst is een uitwerking van deze visie ingaand per 2014 binnen de door de gemeenteraad vastgestelde kaders. Doel is meer beleidsfocus aan te brengen voor subsidieverlening aan uitvoerende partijen waardoor een effectieve en efficiënte inzet van gemeentelijke middelen gerealiseerd wordt (middelen waarop per 2014 bezuinigd wordt). Het betreft een lokaal beleidskader waarin wel de regionale context wordt benoemd: Drechtstedelijk en op Zuid-Holland-Zuid niveau.

In deze visie staat een benadering in denken over functies en niet in instituties centraal. Samenwerking en samenhang zijn hierbij de kernbegrippen. Dit kwam ook duidelijk naar voren in de gesprekken met het veld (culturele instellingen, verenigingen en scholen) die gevoerd zijn ter voorbereiding op deze beleidsnota. Met zijn bijzondere en gevarieerde aanbod aan cultuurvoorzieningen en met zijn rijke cultuurhistorisch aanbod heeft Dordrecht een sterk cultureel profiel. Maar een bloeiend cultureel klimaat vraagt om voortdurende inzet als het gaat om participatie, publieksbereik, kwaliteitsverbetering en innovatievermogen. Die inzet is het meest effectief als het lokale culturele veld nog optimaler samenwerkt.

---

¹ Raadsconclusies over het stimuleren van creativiteit en innoverend potentieel bij jongeren. OJCS-raad van de EU, 2012.

Topteam Creatieve Industrie, Creatieve industrie in topvorm (2011).

2. VISIE OP CULTUUREDUCATIE EN AMATEURKUNST

a. De betekenis van cultuureducatie

De betekenis van cultuureducatie en amateurkunst komt tot uiting in twee kernbegrippen: ontwikkeling en participatie.

Ontwikkeling

Cultuureducatie en amateurkunst vergroten de kunstzinnige en creatieve vermogens van mensen en verschaffen kennis en inzicht in kunstvormen, erfgoed en media. Kunst is een onmisbaar middel tot expressie, tot persoonlijke ontplooiing, tot maatschappelijke betrokkenheid en een rijker leerklimaat. Het belang van cultuureducatie voor de algemene ontwikkeling van kinderen is onomstreden. Cultuureducatie behoort dan ook tot de wettelijke taken van het basis- en voortgezet onderwijs. Inmiddels staat vast dat cultuureducatie bijdraagt aan de veelzijdigheid van de vorming en ontwikkeling van kinderen en aan de voorbereiding op een complexe, pluriforme en snel veranderende maatschappij.²

Goede cultuureducatie levert een bijdrage aan vaardigheden die direct voortkomen uit het domein van de kunsten, zoals waarnemingsvermogen, verbeeldingskracht, uitdrukkingsvermogen, een onderzoekende houding, vasthoudendheid, reflectievermogen en communicatieve vaardigheden. Naast de ontwikkeling van kunstzinnige vaardigheden heeft cultuureducatie – zo is in wetenschappelijk onderzoek bewezen – een positieve invloed op onder meer de intelligentie en de sociale vaardigheden van kinderen. Samen muziek maken bijvoorbeeld versterkt het groepsgevoel en de discipline. Bovendien leidt dit tot een positiever zelfbeeld.³

Participatie

De basis voor actieve deelname aan kunst en cultuur wordt op jonge leeftijd gelegd door cultuureducatie in en buiten het onderwijs. Op school worden kunst en cultuur toegankelijk gemaakt, ook voor leerlingen die dit van huis uit niet meekrijgen. Eenmaal volwassen gaat de deelname aan cultuur voor veel mensen verder. In Nederland doet de helft van de bevolking aan amateurkunst, waarvan één derde wekelijks actief is. Soms alleen, maar ook heel vaak in groepsverband in dansgezelschappen, theatergroepen, orkesten en koren. In collectief verband hebben cultuureducatie en amateurkunst maatschappelijke betekenis voor versterking van burgerschap en sociale cohesie. Actieve cultuurparticipatie brengt mensen bij elkaar, draagt bij aan talentontwikkeling en vergroot daarmee de levendigheid in de stad.

---

² Winner E., T.R. Goldstein en S. Vincent-Lancrin, Art for Art's Sake? The Impact of Arts Education (2013).

³ *Muziek maakt Slim* (2003; Nederlandse samenvatting van zes jaar wetenschappelijk onderzoek op Berlijnse scholen naar het effect van actieve muziekbeoefening op de algemene schoolprestaties).

b. Landelijke ontwikkelingen

Programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2013-2016

De regeling Cultuurparticipatie – die liep van 2009 tot 2012 - had een bredere scope dan alleen cultuureducatie. Ook culturele diversiteit, volkscultuur en amateurkunst kregen binnen deze regeling de aandacht van gemeenten, provincies en het Rijk. Staatssecretaris Zijlstra van Cultuur kondigde in 2011 een omslag aan in het rijksbeleid voor cultuur. Één van de prioriteiten in zijn visiebrief was cultuureducatie. De constatering van de staatssecretaris en de Raad voor Cultuur leidden tot de ontwikkeling van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit die inzet op verankering van cultuureducatie in het primair onderwijs. Op 13 augustus 2012 werd deze regeling gepubliceerd in de Staatscourant.

Het doel van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit is om de kwaliteit van cultuureducatie in het primair onderwijs via een landelijk samenhangende aanpak te borgen: te zorgen dat kwalitatief goede cultuureducatie een vaste plaats krijgt binnen het onderwijs en bij de culturele instellingen. Om dat doel te bereiken zijn vier operationele hoofddoelen geformuleerd. Het programma Cultuureducatie met Kwaliteit:

1. maakt het mogelijk te beoordelen of de kerndoelen voor het leergebied kunstzinnige oriëntatie bereikt zijn;
2. stimuleert het werken met een doorgaande leerlijn voor cultuureducatie;
3. stimuleert leraren om hun capaciteiten op het gebied van cultuureducatie te onderhouden en te verdiepen;
4. stimuleert culturele instellingen beleid te voeren dat gericht is op educatie en participatie van de jeugd, en aanbod voor scholen te ontwikkelen dat is afgestemd op de kerndoelen voor het leergebied kunstzinnige oriëntatie.

De minister en staatssecretaris maken eind 2013 afspraken over cultuureducatie met de gezamenlijke wethouders van cultuur en onderwijs en de PO-raad (vereniging van besturen in het primair onderwijs). In de afspraken worden de gezamenlijke ambities met cultuureducatie voor de komende tien jaar vastgelegd. Doel hiervan is het ondersteunen van het lokale gesprek over cultuureducatie op de basisschool tussen gemeente, schoolbestuur en culturele instellingen.

Kunstencentra

In heel Nederland zie je dat gemeenten de afgelopen tien jaar steeds minder aan één kunstencentrum de hoofdrol toebedelen als het gaat om gesubsidieerd cultuureducatie-aanbod. Aan cultuureducatie-instellingen wordt vooral gevraagd om focus op het aanbod voor het onderwijs. Het vrijetijdsaanbod wordt overgelaten aan andere instellingen en aan de markt. Recent onderzoek in Oost-Nederland laat zien dat alle (41) onderzochte gemeenten hun beleid op het gebied van cultuureducatie richten op kinderen in de basisschoolleeftijd, daarnaast besteedt bijna de helft van de gemeenten ook aandacht

aan jongeren (12-18 jaar). Ten aanzien van andere leeftijdscategorieën wordt met betrekking tot cultuureducatie nauwelijks beleid gevoerd.⁴

Veel gemeenten zien kunsteducatie niet meer als een kerntaak van de overheid en kiezen er nu voor om kunstcentra op afstand te zetten, op te heffen of financieel te korten. Kunstcentra worden hierdoor gedwongen om een transitie te maken naar een meer vraaggerichte onderneming die meer eigen inkomsten genereert. Van hen wordt flexibilisering, ondernemerschap en gericht inspelen op een veranderende vraag verwacht. In haar rapport voor Kunstfactor schetst Sandra Trienekens de rolverandering die kunstcentra doormaken van cursusinstellingen naar 'centra voor kunstbeoefening in de vrije tijd'.⁵ Traditioneel gezien zijn kunstcentra geneigd te denken in aanbod, terwijl deze tijd vraagt om een flexibele organisatie die maatwerk kan leveren. Trienekens betoogt dat het denken vanuit de vraag van individuele en (in)formeel georganiseerde groepen kunstbeoefenaars centraal zou moeten staan.

Eenzelfde conclusie trekt het rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau.⁶ Als gevolg van veranderende voorkeuren van amateurkunstbeoefenaars is verreweg de meeste verandering bij de vormgeving van die kunstbeoefening te verwachten. Van kunstcentra wordt daarom meer flexibiliteit en diversiteit in tijden en vormen gevraagd. Te denken valt naast cursusaanbod aan andere content, zoals (online) aanbod voor zelfstudie, crossovers van disciplines, wedstrijden, talentenjachten, festivals, evenementen etc.

c. Lokale overwegingen

Bij het opstellen van een visie op cultuureducatie en amateurkunst gaan we uit van de volgende overwegingen.

Optimale benutting voorzieningen

Dordrecht kan trots zijn op de lokale culturele infrastructuur waarin de afgelopen jaren fors is geïnvesteerd. De twee inhoudelijke speerpunten uit de cultuurnota, podiumkunsten en cultuurhistorie, zijn ondergebracht in prachtig verbouwde voorzieningen: het Energiehuis als Huis voor de Podiumkunsten plus schouwburg Kunstmin en de clustering rond het Hof van Dordrecht en het Dordrechts Museum.

Landelijk beleid: Cultuureducatie met Kwaliteit

Het landelijke programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit 2013-2016' is gericht op intensievere samenwerking tussen scholen en lokale culturele instellingen. Inzet is een duurzame verankering van cultuureducatie in het schoolcurriculum, te realiseren door middel van doorlopende leerlijnen. Onder regie van de gemeente treedt ToBe op als aanvrager voor een vierjarige programmasubsidie bij het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP).

---

⁴ Onderzoeksrapport *Verankering van cultuureducatie in gemeentelijk beleid in Oost-Nederland* (2012 EDU-ART/KCO)

⁵ Sandra Trienekens, *Kunstcentrum van de Toekomst* (Rapport voor Kunstfactor), 2012.

⁶ Andries van den Broek, *Toekomstverkenning kunstbeoefening* (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2010)

Minder financiële middelen beschikbaar

Vanwege bezuinigingen is er minder budget beschikbaar de komende jaren. Dit dwingt tot scherpere keuzes ten aanzien van de te subsidiëren activiteiten, maar ook tot het anders organiseren en inrichten van cultuureducatie. Uit de heldere benoeming van beleidsprioriteiten in deze beleidsnota volgen concrete doelstellingen die in de uitvoering gekoppeld worden aan budgetten.

d. Beleidsprioriteiten en doelstellingen

Volgend uit de hierboven geschetste visie en overwegingen stellen wij speerpunten vast voor het beleid.

➤ *Focus op jeugd & jongeren (tot en met 21 jaar), koppeling binnenschools/buitenschools*

De basis voor actieve deelname aan kunst en cultuur wordt op jonge leeftijd gelegd door cultuureducatie. Cultuureducatie kan ook een waardevolle rol spelen bij het persoonlijke ontwikkelingsproces van jongeren. Het is belangrijk dat kinderen en jongeren ook buiten school toegankelijke vervolgmogelijkheden aangeboden krijgen om hun talenten verder te ontwikkelen. Voor kinderen tot en met 17 jaar waarvan ouders een laag inkomen hebben, kunnen de uitgaven voor culturele vorming door stichting Leergeld Drechtsteden vergoed worden. Cultuureducatie-aanbod voor volwassenen wordt niet gesubsidieerd.

Doelstellingen:

- Toegankelijk activiteitenaanbod voor jeugd en jongeren (in de leeftijd tot en met 21 jaar);
- Stimuleren van natuurlijke verbindingen tussen binnenschoolse en buitenschoolse cultuureducatie;
- Optimale benutting stedelijke voorzieningen voor/door deze doelgroep;
- Ontwikkelen duurzame samenwerking tussen culturele instellingen en voortgezet onderwijs;
- Herijking van de combinatiefunctie⁷ op het Leerpark. De invulling van de combinatiefunctie sport, kunst en cultuur is gebaseerd op de 'Business Case Leerpark 2009' die is geschreven door het sportbedrijf van de gemeente Dordrecht, het DaVinci College en ToBe in 2009. Dit plan zal worden geëvalueerd en op grond van de evaluatie-uitkomsten herijkt worden.

➤ *Cultuureducatie in het hart van het basisonderwijs*

Cultuureducatie levert een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen en behoort daarom een plaats te hebben binnen het curriculum van het (primair) onderwijs.

---

⁷ Vanaf 2010 is de gemeente gestart met een combinatiefunctie Cultuur, ingevuld door ToBe op het Leerpark. Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij één werkgever, maar werkzaam is voor twee of meer sectoren: in dit geval onderwijs en cultuur. Hiermee wordt de verbinding en samenwerking tussen de verschillende sectoren versterkt, wordt het binnen- en buitenschoolse onderwijs- en culturaanbod verrijkt en beter op elkaar afgestemd. De middelen vanuit het rijk voor de combinatiefunctie zijn structureel.

Op de basisschool wordt een fundament gelegd voor de culturele ontwikkeling van kinderen, het pad dat zij doorlopen van kennismaking met kunst en cultuur naar het ontwikkelen van de eigen talenten. De school maakt kunst en cultuur ook toegankelijk voor leerlingen die dit van huis uit niet meekrijgen. Cultuureducatie op school heeft een vormende taak, die essentieel is om kinderen te leren functioneren in een complexe, pluriforme en snel veranderende maatschappij. Ten slotte kan cultuureducatie een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van leergebiedoverstijgende vaardigheden, zoals analyseren, evalueren en creëren.

Doelstellingen:

- Duurzame en intensieve samenwerking tussen culturele instellingen en basisscholen;
- Educatief aanbod wordt in samenspraak met het onderwijs ontwikkeld;
- Bevordering van vakinhoudelijke deskundigheid van educatief medewerkers en leerkrachten op het gebied van cultuureducatie;
- Bevordering van de realisatie van doorgaande leerlijnen en daarmee de culturele ontwikkeling van de leerling.

➤ *Samenwerking tussen culturele instellingen*

ToBe is de basisvoorziening op het gebied van cultuureducatie. Het Dordrechts Museum is als vertegenwoordiger van de pijler cultuurhistorie (inclusief beeldende kunst) een belangrijke partner, evenals Kunstmin en Bibelot als vertegenwoordigers van de pijler podiumkunsten. De bibliotheek is een partner als het gaat om media-educatie en leesbevordering. Met deze instellingen werkt ToBe structureel samen aan een evenwichtig en samenhangend aanbod, op basis van een vraaggestuurde werkwijze. Het is voor de instellingen zaak om niet alleen de eigen programma's aan te bieden, maar ook te reageren op vragen uit de stad en samenwerking aan te gaan met andere initiatieven en organisaties in Dordrecht.

Doelstellingen:

- Structurele samenwerking tussen ToBe en het Dordrechts Museum onderling en met andere culturele organisaties;
- Onderlinge afstemming rond een evenwichtig en samenhangend aanbod, op basis van een vraaggestuurde werkwijze;
- Gezamenlijke ambassadeursrol om zoveel mogelijk cultuureducatieactiviteiten binnen de culturele voorzieningen van de stad te promoten;
- Bevordering van cultuurparticipatie.

➤ *Koppeling cultuureducatie en amateurkunst*

Amateurkunst is een vorm van vrijetijdsbesteding die net als sport in verschillende verbanden door gemiddeld 70 % van de Dordtenaren wordt beoefend. Het gaat om actieve deelname bijvoorbeeld door te zingen in een van de vele koren die de stad rijk is, musiceren in de harmonie of fanfare, meedoen met amateurtoneel, spelen in een popbandje, zelf schilderen of fotograferen in cursusverband. Beoefenaars van amateurkunst zijn zelf actief en vormen tevens een belangrijk deel van de bezoekers van de professionele kunsten. Ze vormen de zogenaamde humuslaag voor het cultureel

draagvlak in de stad. Ook wordt in het verenigingsleven een belangrijke bijdrage geleverd aan maatschappelijke deelname en gemeenschapsvorming. Amateurkunst is primair van de Dordtenaren zelf, we gaan uit van eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid. De rol van de gemeente beperkt zich dan ook tot kleinschalige financiële ondersteuning.

Er zijn al de nodige dwarsverbanden en incidentele initiatieven tot samenwerking. Het is een logische stap om deze ontwikkeling te intensiveren gezien de (gedeeltelijke) overlap in functies en activiteiten. Voor ToBe zien we een belangrijke rol bij het leggen van verbindingen met de amateurverenigingen. In de zogenaamde culturele keten met als schakels interesseren, leren, produceren en presenteren, kunnen ToBe en de verenigingen elkaar aanvullen – mits goed afgestemd. Zowel ToBe als de verenigingen zien zich geconfronteerd met een snel veranderende omgeving, zoals is beschreven in de Toekomstverkenning kunstbeoefening door het Sociaal en Cultureel Planbureau (2010). Hierin wordt een beeld geschetst van een druk bezette en eigenzinnige kunstbeoefenaar die moeilijker langdurig te binden is aan een project, cursus of bestuursfunctie. Deze ontwikkelingen zetten de huidige vormgeving van cultuureducatieve instellingen en het amateurkunstverenigingsleven onder druk waardoor meer flexibiliteit en diversiteit in vorm en aanpak gevraagd wordt.

Doelstellingen:

- Meer samenwerking tussen ToBe en amateurkunstverenigingen;
- ToBe vervult een ondersteunende c.q. faciliterende rol richting amateurkunst en particulier initiatief;

3. LOKALE UITVOERING

Het domein cultuureducatie in Dordrecht laat een zeer divers veld zien van gesubsidieerd en privaat gefinancierd aanbod. ToBe Cultuurcentrum, in 2003 ontstaan uit een fusie van de gemeentelijke Toonkunst Muziekschool en de eveneens gemeentelijke Berckepoort, is als brede basisvoorziening al jaren de kerninstelling voor cultuureducatie die door de gemeente gesubsidieerd wordt. Zij werkt samen met andere culturele instellingen die cultuureducatief aanbod realiseren. Zowel aanbod als vraag zijn in het cultuureducatie-domein onderhevig aan ingrijpende veranderingen, zoals al is geschetst bij landelijke ontwikkelingen. Hieronder een overzicht van het lokale veld in relatie tot de uitvoering van het in deze visie geschetste beleid.

De gemeente Dordrecht zet in op een doorlopende en samenhangende culturele keten van leren, produceren, presenteren en interesseren. Hiervoor wordt een stevige kiem gelegd in het (primair) onderwijs via brede kennismaking naar meer verdiepende activiteiten. Met het Energiehuis als katalysator van de hele podiumkunst-keten onder één dak en de clustering rond het Hof van Dordrecht en het Dordrechts Museum als middelpunt voor cultuurhistorie en beeldende kunst.

a. ToBe als spin in het web

Basisvoorziening

De gemeente subsidieert stichting ToBe als basisvoorziening op het gebied van cultuureducatie. ToBe is een regionaal opererend instituut voor cultuureducatie. Zij heeft zowel een eerstelijnsfunctie (programmering van lessen en cursussen, activiteiten in het primair en voortgezet onderwijs en in de wijken) als een tweedelijnsfunctie (advies, ontwikkeling, bemiddeling en doorverwijzing voor onder meer het onderwijs). ToBe werkt in projecten en in educatieprogramma's als Kunstmenu samen met andere culturele instellingen in Dordrecht zoals het Dordrechts Museum.

In het Energiehuis is ToBe verreweg de grootste speler als het gaat om ruimtegebruik, de breedte van het activiteitenaanbod en bezoekersaantallen.⁸ ToBe programmeert en organiseert festivals, concerten, voorstellingen en evenementen. Voor deze programmering ontvangt zij deels gelabelde subsidie van de gemeente, bijvoorbeeld voor het Cellofestival en Muziekstroom. Deze specifieke programmering zet in op de kruisbestuiving tussen professional en amateur.

Veranderopgave

In de visie van de gemeente is ToBe een flexibele organisatie die opereert als een intermediaire spin in het web en samenwerkt, bemiddelt en faciliteert. Dit vraagt om een ontwikkeling naar een ander soort organisatie met een betere verhouding tussen vaste en flexibele arbeidscontracten. Hiervoor is zorgvuldige sturing nodig gezien de arbeidsrechtelijke en financiële consequenties.

⁸ Jaarlijks verwacht ToBe in het Energiehuis 7.000 cursisten, 110.000 bezoekers van presentaties en 6.000 concertbezoekers voor Muziekstroom (bron: Strategisch marketingplan Energiehuis)

Deze omvorming van ToBe is acut noodzakelijk om financiële redenen. De gemeenteraad heeft in 2013 besloten om de subsidie voor cultuureducatie in ieder geval te verlagen met een bedrag van uiteindelijk € 279.000 vanaf 2017 (gefaseerd doorgevoerd).⁹ ToBe werkt aan een meerjaren bedrijfsplan met een meerjaren sluitende begroting die aansluit bij deze kaderstellende krimp. Structurele samenwerking met andere culturele instellingen (zoals het Dordrechts Museum) ten behoeve van een evenwichtig en samenhangend aanbod voor het onderwijs moet leiden tot een efficiëntere taakverdeling en daarmee tot besparing op loonkosten. Naast de sturing op kostenreductie heeft ToBe ook de opgave te werken aan een evenwichtigere en stabielere dekking van inkomsten uit subsidie, markt en fondsen.

b. Culturele instellingen

Naast ToBe die cultuureducatie als hoofdtaak uitvoert zijn er verschillende organisaties in Dordrecht actief die cultuureducatie als nevenactiviteit aanbieden, zoals o.a. het Dordrechts Museum, Kunstmin en de bibliotheek. Ook zijn er diverse private (markt)partijen actief. Er is voor gekozen om de op het gebied van cultuureducatie meest actieve culturele instellingen hieronder te noemen, het is dus geenszins een compleet overzicht.

Dordrechts Museum

Het Dordrechts Museum heeft een schat aan kunst- en cultuurhistorische collecties en verhalen in huis, verbonden met de rijke geschiedenis van de stad Dordrecht. Het museum wil deze collectie delen met en toegankelijk maken voor een zo breed mogelijk publiek. De *unique selling points* van het museum zijn de kracht van het authentieke (kunstwerk, archiefstuk, voorwerp of gebouw), een unieke leeromgeving en een schat aan kennis. Bij exposities is de trend om steeds meer aan contextduiding te doen, het verhaal vertellen achter het kunstwerk of historisch object. Daarmee worden receptieve en reflectieve kunsteducatie¹⁰ gekoppeld.

Het Dordrechts Museum biedt educatieve programma's op het gebied van kunst en geschiedenis voor alle niveaus van het onderwijs. Het museum ontwikkelt de programma's in samenspraak met scholen. Bestaand aanbod en nieuwe projecten worden aangeboden als modules die de basis kunnen vormen van doorlopende leerlijnen. Programma's sluiten altijd zoveel mogelijk aan bij het curriculum (bijvoorbeeld de canon van de Nederlandse geschiedenis) en bieden altijd een combinatie van receptief/reflectief en actief leren. Leren door kijken, luisteren, uitwisselen en doen. Buitenschoolse educatie biedt het Dordrechts Museum in de vorm van familie- en kinderprogramma's in weekenden en vakanties - eigen aanbod en samenwerking met andere partijen zoals MuseumJeugdUniversiteit - en speciale activiteiten voor jongeren.

---

⁹ Zie de financiële paragraaf op pagina 14

¹⁰ Met receptieve kunsteducatie worden activiteiten bedoeld, waarbij de doelgroep rechtstreeks kennismaakt met kunstuitingen, zoals het bezoeken van een museum, een concert of toneelstuk. Activiteiten die beschouwelijk van aard zijn worden aangeduid met reflectieve kunsteducatie.

De samenwerking met ToBe zal in de komende periode geïntensiveerd worden. Als trekker van de pijler cultuurhistorie is het Dordrechts Museum een belangrijke partner voor ToBe als het gaat om kunst- en erfgoededucatie. De intermediaire functie die ToBe vervult tussen scholen en culturele instellingen zal in nauwe afstemming met het Dordrechts Museum worden vormgegeven. Beide partijen investeren in een gezamenlijk accountmanagement vanuit de eigen inhoudelijke expertise en faciliteiten.

Schouwburg Kunstmin

Kunstmin vindt het belangrijk dat elk kind minstens 2 à 3 keer in zijn basisschooltijd de kans heeft om in de schouwburg naar een voorstelling te gaan. Als het gaat om amateurkunst onderhoudt Kunstmin contacten met het amateurtheaterveld. Elk jaar organiseert de schouwburg het amateurtheaterfestival 'Werk in uitvoering'. Hier spelen amateurtheatergezelschappen uit de Drechtsteden waarbij ingezet wordt op uitwisseling, verdieping en kwaliteitsverbetering. Kunstmin wil een podium bieden in de schouwburg voor toneel- en muziekverenigingen om op te treden voor de gemeenschap. Dat werkt twee kanten op: kans op podiumpresentatie en kwaliteitsverbetering voor de vereniging enerzijds en draagvlak/toeloop voor de schouwburg anderzijds.

Bibliotheek

De Bibliotheek A tot Z heeft een uitgebreid educatief aanbod. Het betreft projecten en lessen rondom leesbevordering en mediawijsheid ten behoeve van voorschoolse educatie, primair en voortgezet onderwijs. De gemeente Dordrecht verleent de Bibliotheek A tot Z sinds 2012 subsidie voor de aanpak 'de Bibliotheek op school'. Het gaat hierbij om een gezamenlijke strategische netwerkaanpak van bibliotheken, primair onderwijs en overheid. Deze aanpak heeft als doel het plezier in lezen van leerlingen te vergroten, de lees-, taal- en informatievaardigheden te verbeteren en meetbaar te maken. Cultuur (literatuur) is hier instrumenteel ten dienste van leesbevordering en mediawijsheid.

Particuliere instellingen

De Dordtse Muziekschool is een niet gesubsidieerde instelling voor muziekonderwijs. Ze biedt lessen aan voor jongeren en volwassenen, hoofdzakelijk privélessen. Er is geen enkele relatie c.q. samenwerking met het onderwijs. Wel is er af en toe samenwerking met de bibliotheek, podiumcafé Merz en de SBK. De Dordtse Muziekschool ziet in de toekomst kansen voor meer samenwerking (met bijvoorbeeld ToBe).

Verder zijn er op het gebied van muziekonderwijs in Dordrecht diverse zelfstandigen actief die bijvoorbeeld zangles of gitaarles geven. Er zijn vier particuliere balletscholen in Dordrecht.

c. Amateurkunst

Er is in Dordrecht een groot aantal verenigingen actief die zich in de vrije tijd bezig houden met muziek, toneel, beeldende kunst en andere kunstdisciplines. De gemeente subsidieert op grond van een jaarlijkse aanvraagronde als tekortfinanciering in de activiteiten. De subsidieregeling 'Nadere regels voor subsidies voor amateurkunst' zal

worden herzien. Het betreft een aanscherping en concretisering van de 'Nadere regels Amateurkunst 2010' per 2015.

De verschillen in omvang en bereik van deze verenigingen zijn groot. De orkesten van de Dordtse Phil en de korpsen van Jubal hebben honderden leden, de toneelgezelschappen Inter Amicos en Toendra enkele tientallen. Alle verenigingen kennen een grote inzet van vrijwilligers. Over het algemeen lopen de ledenaantallen terug en is er sprake van een vergrijzing van de 'harde kern' die actief is in bestuursfuncties.

Een aantal verenigingen is actief bezig (geweest) om aansluiting te zoeken bij het onderwijs. Het is voor individuele verenigingen echter lastig om bij scholen binnen te komen. Daarom zien ze de meerwaarde van onderlinge samenwerking en ondersteuning van ToBe als het gaat om contact met de scholen.

Veel verenigingen haken aan bij stedelijke activiteiten en evenementen. Dat kan gaan om een theateraal samenwerkingsproject bij de opening van de Voorstraat-Noord, deelname aan het Korenfestival of uitvoeringen bij herdenkingsplechtigheden. Ook tonen veel verenigingen zich maatschappelijk betrokken door bijvoorbeeld in verzorgingstehuizen op te treden.

d. Scholen

Alle basisscholen in Dordrecht nemen deel aan het gesubsidieerde programma Kunstmenu dat ToBe in samenwerking met lokale cultuurinstellingen al jarenlang aanbiedt. Naast dit jaarlijks terugkerende programma nemen sommige scholen ook andere (maatwerk-)projecten en workshops af bij ToBe, al dan niet gebaseerd op een doorgaande leerlijn cultuureducatie. Een aandachtspunt hierbij is de financiering. Het wegvallen van de School in de Samenleving-gelden (SIS) laat zich voor de desbetreffende scholen voelen in minder mogelijkheden voor cultuuraanbod dan voorheen. Ook transport – en de financiering daarvan – is voor veel scholen een aandachtspunt als het gaat om bezoek van culturele voorzieningen in de binnenstad.

De in het programma Cultuureducatie met Kwaliteit gepropageerde doorlopende leerlijn voor cultuureducatie wordt door veel scholen in theorie omarmd maar in praktijk ook met enige scepsis ontvangen. Reden hiervoor is de hoge organisatiedruk, prestatiecontrole (gefixeerd op 'harde zaken' als taal en rekenen) en personele wisselingen op de scholen. Scholen ervaren veel 'te moeten', naast cultuureducatie zijn er ook allerlei doelen met betrekking tot gezondheid, sport etc. De gemeente zal samen met ToBe in gesprek gaan met de schoolbesturen over de duurzame inbedding van cultuureducatie op school waarbij aandacht is voor praktische en organisatorische zaken.

4. REGIONALE CONTEXT

ToBe cultuurcentrum is een regionaal opererende basisvoorziening voor cultuureducatie in Zuid Holland Zuid. Buiten de Drechtsteden is ToBe (gesubsidieerd) actief in Barendrecht, Ridderkerk en de Hoeksche Waard. De gemeente Dordrecht is veruit de grootste subsidieverstrekker. Er is periodiek regionale ambtelijke en bestuurlijke afstemming over de subsidiëring aan ToBe. Een belangrijk aandachtspunt is de verzakelijking van de regionale samenwerkingsstructuur. De subsidiëntenraad, die wordt gevormd door de wethouders van de deelnemende gemeenten plus de directeur en een vertegenwoordiging van de Raad van Toezicht van ToBe, is ooit bedacht om het instituut ToBe in stand te houden en een rem te zetten op een snelle vermindering van subsidie. Deze constructie is toe aan herijking gezien de ontwikkelingen bij de subsidiërende gemeenten op het gebied van zakelijker accounthouderschap en bezuinigingen.

Bij alle subsidiërende gemeenten is er meer aandacht voor sturing op resultaat en het vastleggen van prestatie-indicatoren en resultaatafspraken. In de periode die dit beleidskader beslaat zal verdere uitwerking plaatsvinden van onderlinge afstemming als het gaat om outputsturing richting ToBe. Ook zal verkend worden in hoeverre regievoering en accountmanagement op Drechtstedelijk niveau centraal ingevuld kan worden.

Bijlage 1 FINANCIËLE PARAGRAAF

Het overzicht van de beschikbare middelen voor cultuureducatie en amateurkunst ziet er de komende jaren als volgt uit:

Middelen cultuureducatie & amateurkunst	2014	2015	2016	2017
<i>Cultuureducatie subsidie naar ToBe</i>				
Cultuureducatie ¹	2.192.824	2.092.824	2.039.824	1.985.824
Kunstmenu	58.652	58.652	58.652	58.652
Combinatiefunctie Leerpark	45.907	45.907	45.907	45.907
'Alle scholen zingen' ²	30.000	30.000	-	-
<i>Programmeringsbijdrage naar ToBe</i>				
Concertante programmering Muziekstroom ³	123.351	123.351	123.351	123.351
Cellofestival ⁴		10.000		10.000
Subtotaal subsidie naar ToBe	2.450.734	2.360.734	2.267.734	2.223.734
Budget Amateurkunst ⁵	80.000	PM	PM	PM

1. De gemeenteraad heeft in 2013 besloten om de subsidie voor cultuureducatie gefaseerd te verlagen met een bedrag van uiteindelijk 279.000 euro vanaf 2017. De gefaseerde bezuiniging is in bovenstaande tabel per jaar zichtbaar. Bovenop deze bezuiniging komt de niet-indexering van de subsidie per 2014, hetgeen per saldo voor ToBe minder inkomsten ten opzichte van hogere kosten betekent.

2. Het programma 'Alle scholen zingen' wordt bekostigd uit reguliere middelen ten behoeve van het Onderwijsachterstandenbeleid. Er is in totaal 30.000 euro per jaar gereserveerd voor een periode van vier jaar (2012-2015). Het college heeft hiertoe op 19 juni 2012 besloten als uitwerking van de ingetrokken motie 'Muziek maakt slim'. Met ingang van het schooljaar 2012-2013 voert ToBe Cultuurcentrum hiervoor in samenwerking met de Zangmakers het programma 'Alle scholen zingen' uit.

3. Het betreft een overheveling van programmeringsactiviteiten van de KunstKerk - voorheen door de gemeente zelf vorm gegeven – met daarvoor geoormerkt programmerings- en coördinatiebudget.

4. Voor het Cellofestival ontvangt ToBe een tweejaarlijkse subsidie aangezien het festival in oneven jaren plaatsvindt.

5. Het subsidiebudget amateurkunst wordt jaarlijks vastgesteld door het college. Amateurverenigingen dienen voor 1 oktober jaarlijks een aanvraag in om in aanmerking te komen voor een bijdrage.